

Christianizace Evropy (jaro 2018)

Keltská a anglosaská Británie

Římská Británie

- 43-47 n.l. invaze císaře Claudia
- 337 smrt Konstantina Velikého – oslabení říše a vpádů zenci (Irové, Piktové, Sasové)
- 407-410 stažení římské armády z Británie = počátek vlády brito-římských uchvatitelů (tyranni);
- 449 povolání coby „armáda“ Sasové;
- kolem 500 vítězství Britů nad Sasy u pahorku Badonicus - Ambrosius Aurelius (= král Artuš?)
- do 550 zlomen odpor Britů
- do 650 většina Británie anglo-saská

Romanizace Británie před 410 n.l. – předpokládaný rozsah (vlevo)

Expanze Sasů, Anglů a Jutů 400-700 n.l. (vpravo)

Británie křesťanská

- možná již 2. století:

161 britský král Lucius žádá římského papeže Eleutheria o křest (Beda Venerabilis, I, 4);

- mučedníci 3. století:

sv. Alban ve Verulamiu, sv. Julius a Aaron v oblasti pevnosti Caerleon,

- ve 4. století doložena síť biskupství:

314 – na koncilu v Arles účast britských biskupů z Londýna, Lincolnu a Yorku;

- kontinuita v post-římském 5. století:

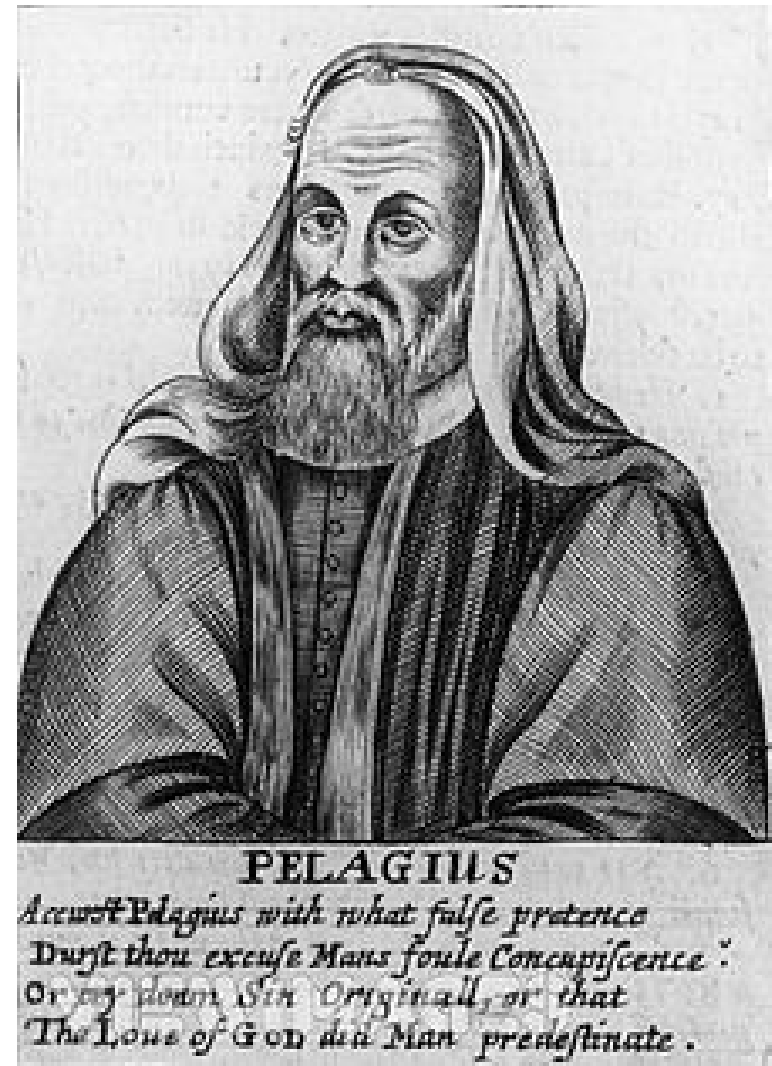
429 přijíždí sv. Germanus potlačovat pelagiánství - přijat "skvěle oděnými" britskými králi (dílo Vita Germani)

Hinton St Mary, Dorset, Anglie 4. století

Pelagius (360-418)

- znalec latiny a řečtiny
- svobodná vůle k dobru, která je přirozená a není k ní tedy zapotřebí Boží milosti;
- působil v Itálii, po vpádu Gótů emigrace do Afriky a Jeruzaléma;
- vliv jeho učení mezi Brity permanentně zmiňuje Beda Venerabilis (8. století);
- otázka vazby na pohanskou (druidskou) existenciální filozofii

Křesťanští Britové

po 550 největší enkláva Britů ve Walesu:

- teritorium biskupství = kmen (jako v Irsku)
- kontakt z církví v Galii - odtud mniši a zakladatelé klášterních škol (sv. Illtud v jižním Walesu, sv. Samson v Cornwallu či Bretani);
- silný vliv monasticismu – sv. David, národní světec Walesu (6. století);
- odmítání misijní činnosti u Anglosasů

sv. David (atributy holubice a pórek) – moderní portrét

Britské křesťanství vs. římská ortodoxie

- 1) pelagianismus - v 5. století zde působení galských biskupů (Germanus z Auxerre a Lupus z Trevíru)
- 2) keltské Velikonoce a rituál křtu - v 7. století konflikty s římskou Augustinovou misií - souboj testem „Božích znamení“ + Augustin vyhrožuje „válkou s nepřáteli, odmítají-li mír s přáteli“;

Katedrála ve velšském Bangoru – součást zaniklého kláštera

Relikty pohanství

- Gerald z Walesu (*Putování Walesem* I, 16): „Mezi Velšany se vyskytují lidé, které jinde nenaleznete. Říkají jim awenyddion čili duchem inspirovaní. Jsou-li tázáni na radu ohledně nějakého problému, dostávají se okamžitě do transu a jakoby v záchvatu něco vykřikují. Jejich odpovědi nejsou v žádném případě určeny netrpělivému tazateli. Pouze vytrvalý posluchač se přes mnohé odbočky v nesouvislé záplavě prázdných, třebaže krásně znějících slov přece jen nakonec dobere jádra výpovědi. Z transu je pak budí jako z těžkého snu a jen násilím je dostávají k sobě. Za povšimnutí přitom stojí dvě věci: jednak že když ze sebe vydají odpověď, nepřijdou k sobě a nepřestanou běsnit jinak než pod nátlakem, jednak že když přijdou k sobě, nic z toho, co v transu vykládali, si nepamatují. Když se jich pak náhodou někdo jiný zeptá na stejnou věc, odpovídají jinak a vždy nepřímě. Nejspíš proto, že ve svém vytržení jsou pod vlivem zprostředkujících duchů, se kterými jinak nejsou ve styku... Když se dostávají do vytržení, vzývají jediného pravého a živého Boha, nejsvětější Trojici a prosí, aby kvůli svým hříchům nepřišli o přístup k pravdě.“

Relikty pohanství

Mabinogi (velš. *Mabynnogyon*)

- kompletováno během 11.-15. století;
- vzájemně provázané příběhy (původně 11), nejdůležitější tzv. „4 větve Mabinogi“)
- tradice lidových básníků (velš.sg. *bardd*) a vypravěčů (velš.sg. *cyffarwydd*)
- křesťanská redakce (euhemérizování „bohové“ - kontraintuitivní schopnosti + chování křesťanských světců);

Římské misie a Anglosasové

597 vylodění římské misie mnicha Augustina

- přijat králem Kentu Æthelberthem (manželka franská křesťanka);
- po konverzi sídlo církve v Canterbury;

Dle Bedy Venerabilise (II, 1) impulzem setkání papeže Řehoře s anglickými otroky:

- jméno „Angli“ připomínalo „angeli“,
- kmenové jméno Deira latinské „de ira“ = “od hněvu”;
- jméno krále Ælle hebrejské „halelujah“

= rozhodnutí tento národ „vyrvat z moci Satana“ a „prázdnoty duší bez vnitřní milosti“

Akomodační cesta christianizace

- dobrovolnost přijetí víry („bez nucení“)
- zachování velkých svátečních hostin („oběti zvířat pro spotřebu lidí a konzumace s úctou k Bohu“)
- konány na výroční dny světců a založení kostela („hrubým myslím nelze vzít všechno najednou“ a „budou-li lidem ponechány nějaké světské radovánky, budou ochotněji přijímat i radosti duchovní“)
- pohanské svatyně zachovány a přесvěceny v kostely („aby se lid shromažďoval s větší důvěrou na místech, na která si zvykl“);

Misie v anglosaské Británii

- 604 konverze Sæberta, krále Essexu - jeho synové ale „začali sloužit modlám, které za života otce naoko opustili“ (Beda Venerabilis, II, 5);
- 627 konverze Edwina z Northumbrie (sňatek s kentskou princeznu): 1) žena úspěšně porodila, 2) vítězství v bitvě s Wessexem;
- 634 král Oswald z Northumbrie zve irské mnichy z Iony – 635 založen klášter na ostrově Lindisfarne („podle irského zvyku“ ze dřeva se střechou z rákosí);
- 635 konverze prvních vládců Wessexu;
- 653 pokřtěn princ Peada z Mercii; jeho otec Penda pohan, ale nebránil misiím: „Spíše nenáviděl a s pohrdáním hleděl na ty, o nichž věděl, že přijali víru v Krista, ale jako věřící nejednají. Říkal, že ti, kdo odmítají poslouchat boha, v něhož věří, zaslouží opovržení...“ (Beda Venerabilis, III, 21);
- 675 konverze krále Sussexu (sňatek s mercijskou princeznou) – misie Anglosasa Wilfrida;
- 686 christianizování Jutové na ostrově Wight;

Průběh christianizace

KENT

- konverze lidu 1) aby se zalíbili králi, 2) ze strachu z krále (Beda Venerabilis II, 5);
- protipohanské zákony zde až 640 (král Eorcenberth): „aby byly v celém království zavrženy a zničeny modly a aby byl dodržován 40-denní půst“ (Beda, III, 8);

NORTHUMBRIA

- obrácení krále Edwina po poradě s pohanskými kněžími, kteří konverzi doporučili: 1) pohanští bohové neslouží nejoddanějším uctívačům nejvíce, 2) lidský život krátký a nejistota života po smrti, jež křesťanství zaručuje ve věčné blaženosti;
- pohanští králové mezi Edwinem a Oswaldem vyloučení z historiografie (III, 3);
- uťaté ruce krále Oswalda + zemina z místa, kde padl + třísky z kříže (dávány do vody, která se pije), který vztyčil po vítězství nad Mercijci;

VÝCHODNÍ ANGLIE

- král Rædwald vytvořil kompromis – ve svatyni zasvětil oltář starým bohům i Kristovi (dle Bedy = „samaritánský“ kult);

ESSEX

- northumbrijský král Oswy přesvědčuje odpadlého krále Essexu Sigebertha: „Pravý Bůh je neviditelný, nepochopitelný, věčný a žijící na nebesích, nikoli socha, kterou lze snadno zničit (Beda, III, 22);

WIGHT

- pohanský král Arwald padl 686 v bitvě s armádou Wessexu a jeho spolubojovníci nejprve pokřtěni a poté popraveni;

Beda Venerabilis (672/3-735)

- Northumbria, působnost v klášterech Wearmouth a Jarrow;
- ostatky v klášteře Jarrow význam relikvie (1020 uloupeny mnichem z Durhamu);
- autor kroniky *Historia ecclesiastica gentis Anglorum* (okolo 731)
- v rámci raně středověkých kronikářů 6.-8. století: 1) vynikající latina, 2) snaha o věcnost a objektivitu (heslo „vera lex historiae est“)

ALE

- informace z druhé ruky – latinské texty, kroniky (zvláště Gildas z 5. století) a „vyprávění starých lidí“
- teologické hodnocení historie (zázraky kolem misionářů, neúroda, mor a invaze = Boží znamení)
- účelem kroniky 1) „povzbudit zbožné a soucitné“ + 2) „vyvarování se všemu škodlivému a zvrácenému“
- radikálně protipohanský + protiheretický (ariánství a pelagiánství = „jed“; pohanství = „šílenství“; irští mniši = „nevzdělanci a barbaři“);

Římské katolictví vs. keltské křesťanství

664 - synoda ve Whitby (Northumbria) kvůli stanovení Velikonocí a tonzuře (sv. Petra vs. Šimona Mága)

Efekty christianizace

- jistá míra pacifikace vztahů mezi různými Anglosasy, Pikty a Iry
- christianizace skrze mnichy – 33 anglosaských králů a královen dožilo v klášterech
- pohanské revivaly „zdola“ v období katastrof (neúroda, epidemie) – obnova pohanských kultů, rituálů a výroba amuletů;
- pohanské revivaly „shora“ po smrti krále-iniciátora christianizace (ale obvykle krátké)
- důsledkem akomodačního charakteru římské misie a benevolence Irů širší inkluze pohanských elementů - například:

-*bless* „žehnat“ ze st.angl. *bledsian* „pokropit krví“

-*Easter* ze st.angl. teonyma *Eostor* (bohyně spojená s jarní rovnodenností);

-dny v týdnu na základě teonym Tīw, Wōden, Thunor, Frīge;

- *Béowulf* – nejstarší delší staroanglická báseň (750-950?): evidence prolínání pohanství a křesťanství